

“Jullie zullen mijn getuigen zijn”

Bakens voor een missionaire diocesane kerk

Werkdocument

2 april 2026

Zusters en broeders,

De laatste tijd horen we steeds vaker spreken over het belang van de zending en de verkondiging van het evangelie voor de kerk in ons eigen land. We zijn bovendien in deze 21^e eeuw een nieuw tijdperk binnengegaan. Zowel de samenleving als de cultuur zijn veranderd en daarmee ook de plaats en de rol van de kerk.¹ Meer en meer groeit het besef dat de zending om het evangelie te verkondigen niet enkel voorbehouden is aan verre landen, maar bij ons begint. Dat noemen we een missionaire pastoraal: alles wat we zeggen en doen als christen inschakelen in de dynamiek van de zending tot getuigenis van het evangelie, van de verkondiging van Jezus Christus als “licht voor de wereld” (Joh 8,12).

Maar wanneer we spreken over zending en de verkondiging van het evangelie: waarover gaat het dan precies? Waarom is dit vandaag zo belangrijk geworden voor onze kerk? En wat betekent dit voor ons bisdom, voor haar gemeenschappen en haar pastoraal? Op de volgende bladzijden wil ik een eerste toelichting geven bij deze vragen. Een eerste, want dit is nog slechts een werkdocument. Samen met mijn medewerkers in de Bisschopsraad willen we dat gelovigen en gemeenschappen hiermee kennis kunnen maken, ermee aan de slag gaan en de vrucht van hun reflectie en onderscheiding kunnen delen.

De zending van de verkondiging van het evangelie dragen we inderdaad samen. Het is de opdracht van alle gedoopten: leken, religieuzen, gewijde herders. Het is dan ook samen, op de verschillende niveaus van ons bisdom – gezinnen, pastorale eenheden of zones, dekenaten, diensten, vicariaten, bisdom – dat in een synodale geest de onderscheiding in de Geest kan gebeuren, opdat een missionaire bekering mogelijk wordt.

Aan u, zusters en broeders, en aan uw teams, groepen en raden, vertrouw ik dit werkdocument toe over de zending in ons bisdom vandaag, met het verzoek dat u mij uw

---

¹ Deze verandering vormde het onderwerp van een grondige studie in het boek van mijn voorganger: kardinaal Jozef De Kesel, *Geloof en godsdienst in een seculiere samenleving*, Halewijn, 2021.

antwoorden op **vier vragen** zou willen bezorgen. Dit document en deze vragen kunnen bijvoorbeeld het onderwerp zijn in een vergadering van uw team of in een grotere bijeenkomst. U vindt zelf wel de meest geschikte werkwijze. Het document zal ook besproken worden in de priesterraad en in al onze vicariale en diocesane raden.

In de tekst zelf staan per onderdeel kaders met vragen die willen helpen om uiteindelijk op de vier vragen te antwoorden. Ze hebben zeker ook tot doel uw persoonlijke reflectie te voeden om de accenten te onderscheiden die u vandaag aan de zending tot verkondiging wilt geven.

Uw antwoorden op de vier vragen worden meegenomen in de reflectie met mijn medewerkers van de Bisschopsraad, wat finaal uitmondt in een pastorale brief die ik u wil sturen bij het begin van de advent. Zo zal die brief gedragen zijn door een zeker synodaal proces. De pastorale brief beoogt nadere pastorale oriëntaties en prioriteiten te bevatten voor de eerstkomende jaren. Uw antwoorden worden uiterlijk op **10 oktober 2026** verwacht, graag te bezorgen via een klik op de vragen hieronder, anders per mail: pastoralebrief2026@diomb.be

De vragen:

1. **Welke passages van het werkdocument hebben uw hart geraakt, doen branden, zoals dat het geval was bij de Emmaüsgangers?**
2. **Welke elementen van het werkdocument dienen volgens u dieper uitgewerkt te worden met het oog op de verdere uitbouw van een missionaire kerk?**
3. **Welke elementen zou u willen toevoegen aan de tekst om van het evangelie sterker te kunnen getuigen, vanuit de realiteit waarin u werkzaam bent?**
4. **Welke drie prioriteiten ziet u voor de komende jaren in alles wat er gesteld wordt in het werkdocument?**

Zowel dit werkdocument als de beoogde pastorale brief heeft niet de ambitie om het thema van de evangelisatie in al zijn aspecten te behandelen. Er is daarover al heel wat geschreven. We beschikken bovendien over waardevolle documenten van het kerkelijk leergezag. Ik verwijs hier in het bijzonder naar de apostolische exhortaties *Evangelii nuntiandi* van paus Paulus VI (1975) en *Evangelii gaudium* van paus Franciscus (2013), evenals naar de verschillende documenten die binnen de drie territoriale vicariaten van ons bisdom zijn opgesteld: Vlaams-Brabant, Brussel en Waals-Brabant.

Het is mijn wens dat dit werkdocument mag bijdragen tot een verdieping van het christelijk leven en tot een aanmoediging van de evangelisatie in ons bisdom. Ik dank u van harte voor uw gebed, uw inzet en onze samenwerking!

+ Luc Terlinden
Aartsbisschop van Mechelen-Brussel

INHOUD

I. Verandering van landschap

II. Onvoorziene gebeurtenissen en verrassingen

De Handelingen van de Apostelen: Gods verrassingen

De verrassingen van God vandaag

Het nieuwe gezicht van de kerk

III. Getuigen van het evangelie

Jezus, de eerste verkondiger

Een evangeliserende kerk

Geworteld in Jezus

Levendige en stralende gemeenschappen

IV. Bakens voor een missionaire pastoraal

Gastvrijheid

De armen evangeliseren ons

De verkondiging van het evangelie en het aanbieden van het geloof

De eerste verkondiging

De plaats van de Schrift in de catechese

De digitale wereld

Het catechumenaat...

... model voor alle catechese

Gebed en de viering van de sacramenten

Onze Vader

Eucharistie

De sacramenten van verzoening en ziekenzalving

Scholen van gebed

Uitvaartliturgie

Begeleiden, onderscheiden en integreren

Volksvroomheid

Synodaliteit en de erkenning van de charisma's

Charisma's

Synodaliteit

V. Vandaag aan de kerk bouwen

I. Verandering van landschap

Er was een tijd, nog niet zo lang geleden, waarin het woord ‘missie’ verwees naar het uitsturen van missionarissen naar Afrika, Zuid-Amerika of Azië. Bij ons evenwel werd het doopsel zo snel mogelijk na de geboorte toegediend. Daardoor dachten we dat missie iets was voor anderen, voor mensen ver weg, in wat we toen ‘missielanden’ noemden.

Het klopt dat, in de voorbije eeuwen, met de opkomst van de godsdienstvrijheid, verschillende mensen bij ons andere overtuigingen gingen aanhangen. We schikten ons daar allen naar en leefden elk in onze eigen wereld. Hoewel we nog niet volledig die ‘verzuiling’ achter ons hebben gelaten, zijn de grenzen wel vager geworden. Vandaag bijvoorbeeld gaat een student veel gemakkelijker van de KU Leuven naar de VUB of omgekeerd. Religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen zijn in veel gevallen niet langer het eerste criterium bij de keuze van een universiteit, een ziekenhuis, een school, een kinderopvang... Nabijheid of kwaliteit van de dienstverlening spelen veel meer een rol.

Wat ook gewijzigd is in onze samenleving, is de komst van andere godsdiensten of overtuigingen in het levensbeschouwelijk spectrum. We denken daarbij uiteraard aan de islam, die hier inmiddels onmiskenbaar verankerd is. Maar er zijn ook het boeddhisme en andere oosterse wijsheidstradities.

Tevens is ook de kerk zelf diverser geworden. Ze werd verrijkt door de komst van christenen uit andere landen en culturen. Sommigen komen uit de vroegere missielanden in Afrika, Amerika of Azië. Als een soort van omgekeerde beweging zijn zij het nu die bij ons getuigen van hun geloof in Jezus. Ook christenen uit het oosten hebben zich stevig in ons land gevestigd en herinneren ons eraan dat er een legitieme diversiteit bestaat aan rituelen en gebedsvormen.

De groei van evangelische gemeenschappen spreekt ons eveneens aan: zij getuigen van een enthousiast christendom, waarin warme, broederlijke relaties centraal staan.

In deze multiculturele samenleving is christen-zijn niet langer vanzelfsprekend. In veel gevallen is de kinderdoop een weloverwogen keuze van de ouders of wordt de doop op volwassen leeftijd gevierd. Ook het kerkelijk huwelijk is het resultaat van een bewuste keuze en niet langer enkel een familiale traditie. En wie op zondag de eucharistie viert, doet dat uit overtuiging.

De katholieke kerk heeft zo haar quasi-monopolie op zingevingsvragen en religie verloren. Ze is nederiger geworden. Moeten we ongerust zijn over haar nieuwe positie of nostalgisch verlangen naar het verleden, naar een soms geïdealiseerd tijdperk van christenheid? Zeker niet, want zoals het Tweede Vaticaans Concilie heeft benadrukt, de godsdienstvrijheid is een wezenlijk onderdeel van de waardigheid van de menselijke persoon. Niemand kan gedwongen worden een religie of overtuiging te aanvaarden. Dit onderstreept wat Tertullianus, een christelijke auteur uit de 2e–3e eeuw, reeds stelde: we worden niet als christen geboren, we worden het. Ook wie als baby gedoopt is, wordt

uitgenodigd om zich de geloofsbelijdenis die in zijn of haar naam werd uitgesproken, later uit vrije wil eigen te maken.

Natuurlijk hoeven we niet naïef te zijn: niet alles loopt vlot in onze huidige samenleving. Het erkennen van de pluraliteit van onze maatschappij garandeert geen vreedzaam samenleven, noch respect van allen voor de waardigheid van elk individu. Maar het is wél de feitelijke context waarin de kerk en de christenen geroepen zijn te laten zien wie zij zijn: getuigen van Gods liefde, die mens geworden is in Jezus en zich aan allen wil schenken.

De tijd die onze kerk vandaag doormaakt is, ondanks moeilijkheden en beproevingen, tegelijk een tijd van genade, een tijd waarin we opnieuw de oorspronkelijke roeping van de kerk mogen ontdekken: de beleving van het evangelie en de verkondiging van de Blijde Boodschap aan onze tijdgenoten. De verrezen Jezus vraagt zijn leerlingen immers niets anders: “Ga dus op weg en maak alle volken tot mijn leerlingen, door hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest, en hun te leren dat ze zich moeten houden aan alles wat Ik jullie opgedragen heb. En houd dit voor ogen: Ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld” (Mt 28,19-20).

Hoe kunnen we concreet leven vanuit deze zending die de Heer ons heeft toevertrouwd? Zijn wij daartoe in staat? Zijn we, in zekere zin, niet nu reeds missionair door ons dagelijks leven als christen en ons engagement in de kerk? Moeten we méér doen? Is dat geen gebrek aan respect voor anderen, alsof we hun onze overtuiging willen opdringen?

II. Onvoorziene gebeurtenissen en verrassingen

Wanneer we spreken over missionair worden, duiken er heel wat vragen op. We erkennen daarbij ook dat dit ons angst kan inboezemen — inclusief de vrees voor de blik van anderen wanneer ik mijn geloof in het openbaar toon. Deze zorgen en angsten hoeven ons echter niet te verbazen. Was het niet net zo voor de apostelen? Ook zij moesten, na Pasen, hun angst overwinnen om grenzen te overstijgen en niet een klein groepje te blijven dat zich op zichzelf terugplooidde. Maar naar buiten treden betekende ook geconfronteerd worden met het onverwachte en met Gods verrassingen.

De Handelingen van de Apostelen: Gods verrassingen

Het boek Handelingen van de Apostelen, dat de missionaire ervaring van de apostelen beschrijft, blijft ons vandaag inspireren om de missionaire uitdaging aan te gaan. De wegen die de apostelen na de hemelvaart van Jezus hebben bewandeld, waren echter allerminst vooraf uitgestippeld. Ze hadden Jezus vergezeld, naar zijn onderricht geluisterd, de tekenen gezien die hij had verricht, waren getuigen van de verrijzenis — maar ze wisten nog niet op welke wegen de verkondiging van de Blijde Boodschap hen zou brengen. Eén ding is zeker: de heilige Geest zal hen verrassen.

In een eerste beweging verschuiven hun verwachtingen omtrent het koningschap in Israël. Zij waren joden. Onder gelovige joden leefde in hun tijd nog steeds de verwachting dat God het koningschap van David zou herstellen, of, met andere woorden, dat Israël opnieuw onafhankelijk zou worden. Dat blijkt ook uit de vraag die de apostelen aan Jezus stellen voor zijn hemelvaart: “Heer, gaat u dan binnen afzienbare tijd het koningschap over Israël herstellen?” (Hand. 1,6).

Jezus beantwoordt die vraag niet rechtstreeks. Hij maakt de verschuiving duidelijk: het is niet aan Jezus’ leerlingen om te beginnen met het stichten van een koninkrijk of de oprichting van een politiek regime. Door de gave van de Geest worden zij niet gezonden om de wereld te besturen, maar om getuigen te zijn van Christus onder de volkeren, als gist in het deeg: “Wanneer de heilige Geest over jullie komt, zullen jullie kracht ontvangen om mijn getuigen te zijn in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, tot aan de uiteinden van de aarde” (Hand. 1,8).

Deze universele dimensie van hun getuigenis wordt reeds zichtbaar op Pinksteren. Vervuld van de heilige Geest beginnen de leerlingen immers in andere talen te spreken over Gods grote daden, zodat de joden uit alle volken in Jeruzalem hen verstaan. De Geest breekt de horizon open en leidt de apostelen van de bovenzaal naar de verkondiging van het evangelie aan alle volken. Zo gaat het wanneer een gemeenschap haar hart openstelt voor de Geest: ze plooit niet op zichzelf terug, maar begint rondom zich de Blijde Boodschap te verkondigen.

Vervolgens krijgt de verspreiding van het evangelie een nieuwe wending door een dramatisch gebeuren: de marteldood van Stefanus en de daaropvolgende vervolging van de kerk in Jeruzalem. Dit leidt tot de verspreiding van de leerlingen in de omliggende regio's — maar overal waar ze kwamen, verkondigden ze de Blijde Boodschap.

Ook wij maken crises door en ervaren soms tegenspraak of tegenstand, al nemen die bij ons niet dezelfde vormen aan als de vervolgingen van de eerste christenen. Maar wanneer we onze tijd leren zien in het licht van de Schrift en van ons geloof in Jezus, dan ontdekken we ook daarin nieuwe wegen om de Blijde Boodschap te beleven en te verkondigen.

De eerste leerlingen waren echter nog niet aan het einde van de reeks verrassingen. Een nog grotere wachtte hen: de verkondiging van het evangelie aan de heidenen — de niet-joden. Tot dan toe bleven de apostelen immers trouw aan de joodse voorschriften: de besnijdenis, de voedselwetten enzovoort. Maar wat te doen wanneer heidenen het christelijk geloof aannamen? Moesten ook zij alle joodse voorschriften onderhouden? Jezus had dan wel zijn openheid naar de heidense wereld getoond, maar hij had niet duidelijk gemaakt wat er moest gebeuren in deze concrete situatie.

De eerste die hiermee geconfronteerd werd, is de apostel Petrus. Hij wordt door een visioen geleid naar Cornelius, een Romeinse officier. Hij gaat bij hem binnen en deelt zelfs met hem een maaltijd — iets volstrekt ongewoon voor een vrome jood van die tijd. Wanneer hij getuige wordt van Cornelius' geloof, beseft Petrus dat God geen aanzien des persoons kent: Hij maakt geen onderscheid tussen mensen die in Hem geloven. En vooral, Petrus ziet dat de Geest neerdaalt op allen die het Woord hebben aanvaard. Een nieuwe Pinkstergebeurtenis, zeg maar — deze keer ook voor de heidenen.

De missionaris is vóór alles iemand die oog heeft voor het werk van de Geest — in zichzelf, maar ook in de ander, ongeacht cultuur, nationaliteit of persoon. De taak wordt hem toevertrouwd het Woord te verkondigen; wat het Woord vervolgens voortbrengt, is het werk van de Geest — daar mogen we gerust in zijn.

Een bevoorrechte getuige van dit Woord-in-actie is de apostel Paulus. In feite is zijn bekering tot het geloof in Jezus Christus op zich al een verrassing. Was hij niet degene die de eerste christenen vervolgde? Toch zal de opgestane Heer zich aan hem openbaren op de weg naar Damascus. Hij wordt in het bijzonder gezonden om het Evangelie onder de volken te verkondigen. De Handelingen van de Apostelen en zijn brieven verschaffen ons kostbare informatie over zijn reizen en de gemeenschappen die hij rond de Middellandse Zee zal stichten.

Door de missionaire activiteit van Paulus wordt de vraag naar de opname van heidenen in de kerk nog dringender. Sommigen wilden de heidense christenen verplichten tot naleving van de joodse wetten. Om deze kwestie op te lossen, komen de apostelen en oudsten bijeen in Jeruzalem (Hand. 15,5-35). Uitgaande van de tekenen die God onder de heidenen verricht en van de gave van de Geest aan allen die het evangelie in geloof aannemen, besluit de vergadering dat de volledige joodse wet niet mag worden

opgelegd aan de nieuwe gelovigen. Dit blijft tot op vandaag een pijler van het christendom.

De verkondiging van het evangelie roept dus nieuwe vragen op en daagt ons uit. Ze kan zelfs oude gewoonten ter discussie stellen: “*Zo doen we dat hier altijd!*” De vergadering van Jeruzalem toont ons echter de juiste houding: een synodale geest, waarin gedoopten en herders samen, in de heilige Geest, onderscheiden welke weg dient te worden bewandeld.

Het boek Handelingen van de Apostelen laat aan de hand van vragen, verrassingen en onverwachte gebeurtenissen zien dat werkelijk niets de voortgang van het evangelie kan tegenhouden. Doorheen de getuigen die Jezus in de kracht van de Geest zendt, blijft het Woord zijn weg gaan — toen en nu, ook bij ons. En de Geest blijft verrassen.

Een jaar lang de Handelingen van de Apostelen lezen kan een uitstekende manier zijn om te reflecteren over het leven van een gemeenschap en prioriteiten te onderscheiden voor een missionaire pastorale aanpak.

De verrassingen van God vandaag

In onze tijd zien we opnieuw een groeiende belangstelling voor geloof en spiritualiteit. Tijdens bepaalde vieringen, zoals op Aswoensdag, duiken nieuwe gezichten op. Jongeren en ouderen ontdekken of herontdekken het geloof. Het aantal catechumenen – volwassenen en jongvolwassenen die zich voorbereiden op het doopsel – stijgt aanzienlijk. Bedevaartplaatsen, zoals Scherpenheuvel of Banneux, en processies blijven druk bezocht. We zijn soms zelfs verrast door de grote opkomst bij evenementen zoals het tonen van de relieken van een heilige.

Natuurlijk is het te vroeg om hier definitieve conclusies uit te trekken. Op veel plaatsen voelen we de pijn van het gebrek aan opvolging. Het wordt moeilijk om voldoende priesters, catechisten of andere vrijwilligers te vinden. Tegelijkertijd zijn we ons ervan bewust dat sommige gelovigen en medewerkers ontmoedigd zijn. Ze merken dat de godsdienstige praktijk en de bewogenheid van de gelovigen, zoals ze die in het verleden hebben gekend, afnemen. Het is belangrijk deze ervaring niet te verdoezelen. Maar is het, door deze ontmoediging heen, misschien ook geen uitnodiging om te groeien in het vertrouwen dat de Geest nog steeds werkzaam is vandaag — op wegen die we misschien nog niet herkennen? We kunnen ook hier de pijnlijke crisis rond misbruik in de kerk absoluut niet verzwijgen: ze blijft ons oproepen tot inzet voor de slachtoffers, tot preventie en de opvolging van daders.

Maar het is niet minder waar dat er iets aan het bewegen is. Om eerlijk te zijn: we zijn wat verwonderd over de nieuwe mensen die onze kerken binnenkomen. Hun aanwezigheid is alvast niet het resultaat van een uitgekende strategie. Zoals ik zelf al heb mogen vaststellen in ontmoetingen met catechumenen: vaak blijkt dat zij uit milieus komen die ver van de kerk staan en dat zij reeds onverwachte wegen hebben afgelegd. Kardinaal

Jean-Marc Aveline, aartsbisschop van Marseille, zei het onlangs zeer treffend: “We hadden wel alles voorzien aan de voordeur, maar velen kwamen binnen via het raam!”

Via het raam... Is dat niet eigen aan de heilige Geest, die onvoorspelbare wegen gebruikt om zijn kerk gestalte te geven? De kerk wordt immers niet gebouwd door enkel te herhalen wat vroeger is gebeurd. Zoals we zagen in Handelingen, werd haar groei bepaald door onverwachte gebeurtenissen en door de wind van de Geest, die waait waar Hij wil.

Het nieuwe gezicht van de kerk

Zoals in de tijd van de apostelen zien we vandaag een kerk ontstaan die, zonder haar verleden of traditie te verloochenen, niet meer helemaal is zoals vroeger, maar zich waagt op nieuwe wegen. We evolueren van een kerk die stevig gevestigd staat in de samenleving naar een missionaire kerk — een kerk van getuigen in een samenleving waar verschillende overtuigingen en religies samenleven. Dit heeft gevolgen voor het leven van christenen en gemeenschappen, die geroepen zijn het evangelie vandaag te verkondigen. We moeten evolueren van een pastorale aanpak gericht op ‘reproductie’ naar een missionaire pastoraal.

Dit betekent geenszins dat we het verleden verwerpen of over het werk van generaties christenen een negatief oordeel vellen. Integendeel: ik ben vol bewondering en dankbaarheid voor alle gelovigen en hun herders die, ondanks alle veranderingen en crises, trouw zijn gebleven aan hun doopsel en hun engagement. Ook wanneer zij de vruchten niet onmiddellijk zien of zich zorgen maken over opvolging, blijven zij getuigen van het evangelie. Wat zij zaaien kan later rijke vruchten dragen, soms veel later.

De nieuwe omstandigheden nodigen ons niettemin uit tot een missionaire bekering, opdat wij vandaag vreugdevolle getuigen van het evangelie zouden kunnen zijn. We moeten de verleiding weerstaan van “zo hebben we het altijd gedaan”. Daarom maak ik graag de woorden van paus Franciscus in *De vreugde van het evangelie* tot de mijne: “Ik nodig iedereen uit om moedig en creatief deze taak op te nemen en opnieuw na te denken over de doelstellingen, de structuren, de stijl en de evangelisatiemethodes van de eigen gemeenschappen” (*Evangelii gaudium*, 33).

Dit vraagt om een gezamenlijk onderscheidingsproces, dat niet uitsluitend over structuren gaat — al horen die er ook bij — maar dat vooral tracht te “horen wat de Geest tegen de gemeenten zegt” (Op. 2,7). Ook vandaag verrast de Geest ons en nodigt Hij ons uit om de tekenen van de tijd te zien en mensen tot leerlingen te maken in de naam van Jezus Christus.

III. Getuigen van het evangelie

Ik wil hier graag enkele dimensies van de missionaire vernieuwing toevertrouwen aan uw onderscheiding, zodat onze kerk steeds trouwer kan worden aan haar opdracht om de Blijde Boodschap met vreugde te verkondigen. De eerste vragen die zich daarbij stellen zijn: *Wie zijn de getuigen van het evangelie? Vanuit welke roeping spreken zij? En welke boodschap dragen zij uit?*

Jezus, de eerste verkondiger

Over evangelisatie nadenken reikt allereerst het besef aan dat dit niet louter een menselijke activiteit is. De eerste verkondiger van het evangelie is Jezus zelf en zijn Geest, door wie de kerk wordt gezonden om het evangelie te verkondigen.

We kunnen de zending van de kerk niet begrijpen zonder te spreken over de zending van Christus en van de heilige Geest. Die zending vindt immers haar bron in de liefde van de Vader: “God had de wereld zo lief dat Hij zijn eniggeboren Zoon heeft gegeven,” zo zegt Jezus tot Nikodemus, “opdat iedereen die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft” (Joh. 3,16). God zendt zijn Zoon zodat vrouwen en mannen die geloven, gered worden en opnieuw geboren worden uit de heilige Geest.

In het evangelie van Lucas licht Jezus bij het begin van zijn openbaar leven zijn eigen zending toe: “Ik moet het goede nieuws over het koninkrijk van God brengen, want daarvoor ben Ik gezonden” (Lc. 4,43). Deze woorden moeten we lezen in het licht van de tekst uit Jesaja die Jezus kort voordien in de synagoge van Nazaret op zichzelf had toegepast: “De Geest van de Heer rust op Mij, want Hij heeft Mij gezalfd — Om aan armen het goede nieuws te brengen heeft Hij Mij gezonden” (Lc. 4,18).

Paus Paulus VI schreef hierover: *“Van stad tot stad rondgaan, prediken voor de armsten – en veelal de meest-ontvankelijksten – het verheugende nieuws van de vervulling der beloften en van het door God aangeboden Verbond, dat is de zending waarvan Jezus verklaart dat Hij er door de Vader voor gezonden is. En al de aspecten van zijn mysterie – de Menswording zelf, zijn mirakelen, zijn lering, het verzamelen van leerlingen, de zending van de Twaalf, het Kruis en de Verrijzenis, Zijn blijvende aanwezigheid te midden der zijnen – waren componenten van zijn verkondiging” (Evangelii nuntiandi, 6).*

De kern van de Blijde Boodschap is het heil dat Jezus brengt. Dit heil is bevrijding van alles wat de mens onderdrukt, in het bijzonder het kwaad en de zonde. Maar het betreft bovenal gemeenschap met God, waardoor de mens mag delen in Gods eigen leven om daarin zijn volle bestemming te vinden.

De verkondiging van Gods koninkrijk en van het heil roept op tot een radicale bekering, een diepe innerlijke omvorming door Gods genade — een omvorming van blik en hart. Het is het achterlaten van kwaad en zonde om Christus te volgen als zijn leerlingen in een manier van leven getekend door het evangelie, in de geest van de zaligsprekingen, in

zelfverloochening en het opnemen van het kruis. In zijn barmhartigheid nodigt God allen uit tot bekering, vooral de zondaars: “Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen tot inkeer op te roepen, maar zondaars” (Lc. 5,32). De Blijde Boodschap van het koninkrijk van God en van het heil is voor iedereen.

Een evangeliserende kerk

Door zijn woorden en daden heeft Jezus een gemeenschap van leerlingen om zich heen verzameld die de Blijde Boodschap in geloof hebben verwelkomd. Door Christus geëvangeliiseerd worden zij zelf verkondigers: “Jullie zullen mijn getuigen zijn...”, zegt de Verrezene tot hen. Deze woorden gelden niet enkel voor de apostelen; zij gelden voor *alle* leerlingen en voor de hele kerk.

Sinds Pinksteren vindt de kerk, die ontstaan is door het evangeliserend handelen van Jezus en de apostelen, haar bestaansreden in de verkondiging van het evangelie van de verrezen Christus. In woord en daad is zij geroepen te verkondigen dat Gods koninkrijk en het heil aan alle mensen worden aangeboden: niemand is uitgesloten van Gods liefde, die uit vrije wil gegeven wordt en zich uit vrije wil laat ontvangen. De zending is de bestaansreden van de kerk. Zoals Paulus uitroept: “Het zou me slecht vergaan als ik het niet zou doen” (1 Kor. 9,16).

Hoewel de kerk en de christenen geroepen zijn om de zending van Christus voort te zetten, nemen zij zijn plaats niet in. Zij zijn Christus’ getuigen, maar zij worden nooit zijn vervangers. Alleen door de kracht van de heilige Geest kunnen zij zeggen en doen wat Jezus reeds was begonnen in woord en daad.

Dat betekent dat gedoopten alleen verkondigers kunnen zijn wanneer zij zichzelf eerst laten evangeliseren. Dit proces stopt nooit. Zoals Maria, de zus van Marta, worden zij geroepen tot het enige nodige: trouw en nederig aan de voeten van Jezus zitten (cf. Lc. 10,42). Dit geldt zowel persoonlijk als gemeenschappelijk. Niemand evangeliseert immers alleen — als een soort ‘Lucky Luke’ — maar altijd in gemeenschap, als kerk. Het waarachtig getuigenis steunt dus op twee onmisbare en elkaar voedende dimensies: een diepe verankering in Jezus en gemeenschappen die leven in zich dragen en dat uitstralen.

Geworteld in Jezus

In het leven van christenen en dat van de kerk lopen we altijd het risico vooral bezig te zijn met onszelf, met structuren of met onze positie in de samenleving. De kerk is echter niet geroepen zichzelf te redden — we zijn geroepen om steeds meer één te worden met Jezus. We hebben niet slechts ‘waarden’ te bieden, maar de Blijde Boodschap van Christus zelf. Daarom moeten we voortdurend terugkeren naar het evangelie en naar de Verrezene: “Denk aan Jezus Christus, die uit de doden is opgewekt” (2 Tim. 2,8).

Hoe keren we, individueel en als gemeenschap, terug naar deze bron die Christus is?
Enkele belangrijke dimensies hierbij:

- Ons fundament is **het doopsel**, waarin we door het geloof worden ondergedompeld in Christus' dood en verrijzenis, om te leven vanuit de Geest als levende stenen van de kerk. Het is goed dit doopsel steeds te herontdekken — de catechumenen helpen ons hierbij — opdat we onze diepste identiteit steeds mogen ervaren als beminde kinderen van God, zusters en broeders van Jezus, dragers van de Geest.
- Ook de **andere sacramenten**, vooral **de Eucharistie**, verenigen ons op bijzondere wijze met Jezus. Laten we Jezus liefhebben in zijn eucharistische aanwezigheid, laten we maar ons hart raken door zijn Woord, laat ons groeien in het besef dat we één Lichaam vormen doordat we allen delen van hetzelfde Brood. Laat ons ook de onderlinge eenheid bewaken, met respect voor alle verschillen, en laat ons bijzondere aandacht hebben voor de kwetsbaren. Tot slot, laten we zorgen voor liturgievieringen die zowel levendig zijn als werkelijke gebedsvieringen.
- De **Schrift** verlicht het hele leven van de kerk en van de gelovigen. De voorbije decennia hebben we binnen de katholieke kerk opnieuw het kostbare geschenk ontdekt van het Woord van God, gedeeld met ons allen. Het is goed dat de Schrift niet alleen ons persoonlijk gebed en onze spiritualiteit voedt, maar ook de catechese, de sacramentenvorbereiding, de theologie, het pastoraal teamwerk, het gemeenschapsgebed, de diaconie... Kortom, heel het leven van een christen en van de kerk.
- Het **gebed**, dat een antwoord is op het Woord van God, doet ons groeien in de persoonlijke en intieme relatie met God.
- Christus laat zich herkennen in de **armen** en kwetsbaren. In zijn brief *Dilexi te*, over de liefde voor de armen, herinnert paus Leo XIV ons eraan dat solidariteit en diaconie niet zomaar activiteiten zijn, maar dat ze centraal staan omdat zij behoren tot het hart van de openbaring: het contact met kwetsbaren is een bevoorrechte wijze om Christus te ontmoeten vandaag.
- De ontmoeting met Jezus gebeurt ook in **bedevaarten en volksdevotie**. Een kaars aansteken, bidden tot Maria of een andere heilige, op bedevaart gaan... Het zijn allemaal eenvoudige en waardevolle wegen die mensen dichterbij Christus brengen.

Zijn wij meer bezorgd om de organisatie en reputatie van onze parochie of onze kerk dan om de innige verbondenheid met Christus en de verkondiging van het evangelie?

Levendige en stralende gemeenschappen

De verkondiging van het evangelie gebeurt door levende gemeenschappen die dat leven naar buiten uitstralen. Zij voeden zich met – en leven vanuit – de dimensies die zonet werden genoemd: een gemeenschap van gedoopten die leeft van het Woord van God en de Eucharistie, een gemeenschap die ons binnenbrengt in het gebedsleven, in het geloof en in het christelijk leven, een gemeenschap die concrete solidariteit beoefent. Door dit alles heen krijgen vrouwen en mannen de kans Christus te ontmoeten en te groeien in een levende relatie met Hem.

Vitaliteit is echter geen kwestie van aantallen. Ik ontmoet parochiegemeenschappen die relatief klein zijn, maar toch veel leven uitstralen. Zoals paus Franciscus stelde: “Het probleem is niet dat we niet talrijk zijn, maar dat we niets meer te betekenen zouden hebben” (toespraak in de kathedraal van Rabat, Marokko, 31 maart 2019). Dat gebeurt wanneer het evangelie en Christus niet langer het centrum of het hart vormen van het gemeenschapsleven. Laten wij daarentegen dus onze blik richten op het ideaal van de eerste christelijke gemeenschap, zoals beschreven in de Handelingen van de Apostelen: “Ze wijdden zich trouw aan het onderricht dat de apostelen gaven, aan de onderlinge gemeenschap, het breken van het brood en het gebed” (Hand. 2,42).

<p><i>Welke tekenen wijzen op de vitaliteit en de uitstraling van onze gemeenschap? Welke oproepen herkennen wij om, als gemeenschap, te groeien in de vreugde van het evangelie en in de verkondiging ervan?</i></p>

IV. Bakens voor een missionaire pastoraal

We hebben gezien dat de kerk, zonder Christus te vervangen, zijn zending voortzet — de zending van de eerste verkondiger. Dit betekent dat de kerk en de gedoopten steeds diep geworteld moeten blijven in Jezus. Alleen in de kracht van de heilige Geest vervult de kerk haar zending en blijft zij trouw aan degene die zij verkondigt: Jezus Christus. Om onze reflectie verder te zetten, volgen nu enkele kenmerken van een missionaire pastoraal, waarbij we bijzondere aandacht hebben voor de ontvangers van de Blijde Boodschap. Onze blik op de Handelingen van de Apostelen heeft ons laten zien dat zij vaak de richting van de zending mee bepalen, via de verrassingen van de heilige Geest.

Gastvrijheid

Wanneer Jezus zijn leerlingen zendt, nodigt Hij hen uit om te leven vanuit gastvrijheid. Ze mogen geen beurs, geen reiszak en geen sandalen meenemen, maar moeten aannemen wat hun wordt aangeboden: “Als jullie een huis binnengaan, zeg dan eerst: ‘Vrede voor dit huis!’ Als er iemand woont die de vrede liefheeft, zal jullie vrede met hem zijn; zo niet, dan zal die vrede bij je terugkeren. Blijf in dat huis, et eet en drink wat men je aanbiedt” (Lc. 10, 5-7).

Het evangelie wordt verkondigd waar relaties van vrede groeien en waar men leert geven én ontvangen. Pas door de gastvrijheid van de honderdman, Cornelius, te aanvaarden gebeurt het dat Petrus ontdekt hoe de heilige Geest neerdaalt op zijn toehoorders op het moment dat hij het Woord verkondigt.

Door gastvrijheid en de band van broederlijkheid ontstaat een ruimte waarin getuigenis vrij spel krijgt. Het evangelie wordt immers nooit onder dwang verkondigd. Elke vorm van proselitisme – elke druk om iemand te verplichten tot geloof in Christus – moet worden afgewezen. Geloof is een gave, vrucht van het werk van de Geest in de harten van mensen; het wordt niet opgelegd maar vrij ontvangen.

Missionaire bekering begint bij het gebeuren van ontmoeting, dialoog, gesprek, naastenliefde, onbaatzuchtige aandacht voor de ander en diens sociale context — zonder proselitisme. De missionaris moet zich daarom allereerst openstellen voor de cultuur, taal en werkelijkheid van de ander, om te kunnen ontdekken hoe de Geest reeds in hem of haar werkzaam is en om zelf te leren ontvangen — vooral van mensen die onze visie of ons geloof niet delen. Want al menen wij te weten wat het betekent christen te zijn, toch moeten wij dat ook leren van anderen.

Gastvrijheid en wederzijds onthaal komen ook tot uiting in scholen, ziekenhuizen, rust- en verzorgingstehuizen... Op al deze verschillende plaatsen begint het getuigenis van christenen met eenvoudige aanwezigheid, aandachtig luisteren en een oprechte gedeelde ervaring.

Het is goed om, individueel en gemeenschappelijk, stil te staan bij de banden van gastvrijheid en broederlijkheid die wij weven met de bewoners van de buurt, van de parochie of van het werkveld. Zijn wij bereid niet alleen te geven, maar ook te ontvangen? Gaan wij een respectvolle dialoog aan met mensen van andere religies of levensbeschouwingen? Zijn wij open voor ontmoeting met de sociale en culturele realiteit rondom ons (scholen, gemeenten, verenigingen...)? Zijn wij aandachtig voor de vragen rond de toekomst van de aarde, onze gemeenschappelijke thuis, zoals paus Franciscus in *Laudato si'* vraagt? Bevorderen wij vrede en dialoog tussen verschillende groepen en volkeren?

Hoe beoefenen wij, individueel én als gemeenschap, deze geest van gastvrijheid en broederlijkheid? Waar zien wij stappen die wij nog kunnen zetten?

De armen evangeliseren ons

Een prioriteit in de zending is de liefde voor de armen. Jezus zelf schonk hun bijzondere aandacht bij zijn verkondiging van de Blijde Boodschap, zonder de anderen uit te sluiten.

In zijn exhortatie *Dilexi te* herinnert paus Leo XIV eraan dat liefde voor de armen niet enkel liefdadigheid is, maar dat ze behoort tot het domein van de openbaring: “*In de armen blijft Hij tot ons spreken*” (*Dilexi te*, 5). Jezus, zelf arm geworden, laat zich vandaag op een bijzondere manier ontmoeten in mensen die in armoede of kwetsbaarheid leven: “Alles wat jullie gedaan hebben voor een van de geringsten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor Mij gedaan” (Mt. 25,40).

In de ontmoeting met armen zijn wij dus niet alleen geroepen te geven, maar ook te ontvangen want de armen evangeliseren ons. De manier waarop zij beproevingen en moeilijkheden dragen, is vaak een school van wijsheid waarin God spreekt. Zoals de heilige Vincentius a Paulo zei: “De armen zijn onze meesters”. En als wij Christus in hen ontmoeten, laten wij hen dan niet met neerbuigendheid behandelen, maar minstens als gelijken.

Recent heb ik opnieuw mogen ervaren hoe mensen in armoede ware meesters van het evangelie kunnen zijn, met name binnen de ‘Fratelli tutti’-groepen, die streven naar een volwaardige plaats van kwetsbare mensen binnen de kerk. Of het nu tijdens een diocesane bedevaart naar Lourdes was of een sessie praktische theologie met hen, ik was diep geraakt door hun getuigenis en onderricht waarmee ze de kerk daadwerkelijk opbouwen.

Onze nabijheid tot de meest kwetsbaren beperkt zich evenwel niet tot bepaalde groepen of de vele caritatieve organisaties die de kerk heeft opgericht. Zij verrichten prachtig werk, maar ontslaan ons niet van onze persoonlijke en gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Laten we vermijden dat wij de liefde slechts ‘via volmacht’ beleven door ons te beroepen op bestaande instellingen of diensten.

Daarom nodig ik iedereen uit, individueel en als gemeenschap, om ernstig na te denken over hoe wij concreet gestalte kunnen geven aan de voorkeursoptie voor de armen. Dit betekent niet dat we bestaande initiatieven moeten vervangen. Integendeel, in complementariteit met wat reeds bestaat (zoals Welzijnszorg, Broederlijk Delen, de Sint-Vincentiusvereniging, een religieuze gemeenschap, een sociale dienst...) kunnen wij ontdekken wat wij zelf kunnen doen in onze parochie of pastorale zone/eenheid. Ik denk hier bijvoorbeeld aan solidariteitsontbijten of -vieruurtjes in het weekend, wanneer sociale diensten gesloten zijn; aan solidaire voedingswinkels; kledingbeurzen of tweedehandsvestiaires; huiswerkbegeleiding; woningen beschikbaar stellen aan gezinnen met een laag inkomen of aan vluchtelingen...

De urgentie neemt des te meer toe: armoede, vooral in steden, en de vaak dramatische en onmenselijke situatie van vele migranten appelleren ons, maar ook de situatie van gevangenen, langdurig zieken, werklozen die hun rechten verloren, kwetsbare gezinnen, mensen die geïsoleerd leven... Dit alles roept ons op ons niet in onverschilligheid te hullen, maar ons te engageren – ook met bescheiden middelen – voor een rechtvaardigere samenleving.

Alleen sociale werken volstaan echter niet. We moeten ook de structurele oorzaken van armoede en ongelijkheid blijven aanpakken. Laten we de moed tonen om voorbij te gaan aan het gevoel van machteloosheid. Samen met organisaties die op het terrein werken, kunnen we onze bijdrage leveren. De rijke traditie van de katholieke sociale leer ondersteunt ons hierin.

Voorts bestaan er in onze samenleving meerdere verborgen vormen van armoede, moreel en spiritueel. Vandaar ook dat luisteren en aanwezig zijn van zo groot belang zijn. Gelukkig bestaan er reeds verschillende initiatieven. In sommige kerken, dicht bij drukke plaatsen, bijvoorbeeld tijdens de wekelijkse markt, wordt bijzonder ingezet op onthaal, met mogelijkheid tot gesprek, biecht en eucharistische aanbidding.

Voorbij al deze concrete momenten is heel de gemeenschap geroepen tot broederlijke aanwezigheid: luisteren, delen, troosten, bemiddelen en verzoenen. Moge elke gemeenschap en elke kerk een oase van barmhartigheid zijn!

Welke concrete oproepen herkennen wij voor een vernieuwd engagement in diaconie en dienst aan de meest kwetsbaren? Hoe kunnen wij barmhartigheid tonen aan iedereen?

De verkondiging van het evangelie en het aanbieden van het geloof

De verkondiging van het evangelie gebeurt door het getuigenis van gelovigen die weliswaar onvolmaakt zijn, maar die hun vertrouwen op Jezus stellen en zijn barmhartigheid ervaren. Het gaat er allereerst om te getuigen met daden, niet alleen met woorden. Paus Paulus VI schreef het reeds: *“De moderne mens luistert eerder naar getuigen dan naar leraars en als hij naar leraars luistert, dan is het omdat zij getuigen zijn” (Evangelii nuntiandi, 41).*

Het is trouwens niet altijd mogelijk het evangelie expliciet te verkondigen. Zo ontdekte de heilige Charles de Foucauld - die begin 20^e eeuw in de woestijn leefde, te midden van de Toeareg - dat hij (nog) niet openlijk over Christus kon spreken. Bij gebrek aan woorden wilde hij het evangelie evenwel met heel zijn leven verkondigen. Dat noemde hij het ‘apostolaat van de goedheid’. Charles was ervan overtuigd dat de liefde en de goedheid die hij toonde aan mensen die hij zag als broeders en zusters, nieuwsgierigheid konden opwekken — dat men zich zou afvragen *waarom* hij zo goed voor hen was, en dat dit uiteindelijk naar Jezus zou leiden: “Ik zou zo goed willen zijn, dat men zou zeggen: als zo de dienaar is, hoe moet dan de Meester niet zijn?” Heel de zending van de kerk rust op het getuigenis van goedheid — want Jezus, onze Meester, is zelf niets dan goedheid.

De eerste verkondiging

De praktijk van gastvrijheid, ontmoeting, belangeloze dialoog, delen en solidariteit vormt het fundament van de zending. Tijdens een gesprek of als antwoord op een vraag kan evenwel het moment komen waarop het Woord explicieter wordt verkondigd — bijvoorbeeld door een Bijbelpassage aan te halen. Het is dan belangrijk te focussen op het wezenlijke, op het hart van het evangelie, het *kerygma*. Paus Franciscus omschreef dit als “*de persoonlijke liefde van God die mens is geworden, zich heeft gegeven en als levende zijn heil en vriendschap aanreikt*” (*Evangelii gaudium*, 128).

Wij kunnen niet vooraf het moment of de plaats bepalen van deze expliciete verkondiging van het hart van het geloof. De omstandigheden leiden ons; steeds onder de werking van de heilige Geest en met respect voor de vrijheid van de ander. Paus Franciscus herhaalde graag de woorden van Benedictus XVI: “*De kerk groeit niet door proselitisme, maar door aantrekkingskracht — door haar getuigenis*” (toespraak aan de medewerkers van het Dicasterie voor Communicatie, 23 september 2019).

Er zijn tal van initiatieven die deze gastvrijheid én deze eerste verkondiging ontwikkelen, zoals de Alpha-bijeenkomsten. Zij zijn bedoeld voor wie het geloof wil verkennen, vragen wil stellen of zijn visie wil delen — in een parochie, op een universiteitscampus, in een gezin...

Ook catechese en vorming vertrekken altijd vanuit deze eerste verkondiging of het *kerygma*: “*Uit de mond van de catechist horen we altijd weer de eerste verkondiging: ‘Jezus Christus houdt van jou. Hij heeft zijn leven gegeven om je te redden en Hij leeft iedere dag naast je om je weg te verhelderen, je te versterken en te bevrijden’*” (*Evangelii gaudium*, 164).

De plaats van de Schrift in de catechese

In de catechese moet de Schrift de voornaamste plaats innemen. Uit de luisterende omgang met het Woord wordt immers het geloof geboren en kan het groeien. Zoals ik reeds heb beklemtoond, moet de Schrift niet alleen de catechese voeden maar alle

dimensies van het leven van de kerk en de gelovigen. Bijbelgroepen en de bijdrage van de exegese helpen ons daarbij. Zij leren ons de Schrift te ontvangen en ons te voeden met het Woord in de kerk. Voorts helpen ze ons gebeurtenissen te zien in het licht van het Woord, zoals op de weg naar Emmaüs (Lc 24,13-35). Tot slot verbinden zij de luisterende houding met de missionaire zending.

Het is opmerkelijk dat veel nieuwkomers in de kerk getuigen van de rol die de Bijbel speelde op hun weg naar het geloof. Velen vonden in hun spirituele zoektocht de weg naar de Schrift. En daar ontmoetten zij de Heer. Het is zelfs niet meer uitzonderlijk dat jongeren een boekhandel binnenstappen om zich een Bijbel aan te schaffen. Dat is een hoopvol teken en het spoort ons aan om de Schrift voor iedereen toegankelijk te maken. Wij kunnen van deze jongeren ook leren, zoals Augustinus luisterde naar een kinderstem die herhaalde: “Neem en lees.” Hij nam de Bijbel ter hand... en bekeerde zich.

De digitale wereld

Vandaag zien we nog een ander belangrijk fenomeen, met name de explosie aan religieuze getuigenissen en influencers op sociale media. Vooral jongeren worden hierdoor geraakt. Zij zoeken online antwoorden op hun vragen of beginnen zelfs een geloofsweg naar aanleiding van een filmpje. Dit is een nieuwe wereld die zich voor ons opent. Die vraagt evenwel om wijsheid en onderscheidingsvermogen want de inhoud is uiterst divers en soms zelfs radicaal of misleidend. Het is een uitdaging voor de kerk, haar media en haar gelovigen om in deze digitale wereld een plaats in te nemen en daarbij trouw te blijven aan het evangelie. Ook hier kunnen jongeren onze gids zijn.

Het catechumenaat ...

Het catechumenaat van jongvolwassenen en volwassenen krijgt in toenemende mate vorm in de pastorale eenheden of zones van ons bisdom. Meestal gaat het om een traject van twee jaar, waarin iemand wordt binnengeleid in het christelijke leven in al zijn dimensies: luisteren naar het Woord van God, gebed, liturgie, de inhoud van het geloof, de kerk, het christelijk leven, concrete dienstbaarheid... Deze initiatie is niet enkel het werk van enkele personen – begeleiders, peters en meters – maar de hele gemeenschap hoort er bij betrokken te zijn. De liturgische stappen (de intrede in het catechumenaat, *scrutinia* ...) bieden uitgelezen kansen om als gemeenschap dit traject mee te dragen. Waarom zouden toekomstige dopelingen tijdens hun traject bovendien niet kennis kunnen maken met verschillende groepen van de parochie, zoals een dienst voor solidariteit, een pastorale werkgroep of een gebedsgroep?

Ook het begeleiden van de neofieten – de pas gedoopte christenen – is een grote uitdaging, net zoals dat het geval is bij degenen die het geloof hebben herontdekt. Verschillende vormen van geloofsverdieping zijn mogelijk. Het is belangrijk deze nieuwkomers een plaats te geven in een groep – een koor, een parochiedienst of -team – zonder hen te beschouwen als ‘gatenvullers’. De integratie van de neofieten begint al

tijdens het catechumenaat, zodat zij stap voor stap, elk op eigen ritme, vertrouwd raken met de gemeenschap.

...model voor alle catechese

De praktijk van het catechumenaat kan ons inspireren voor andere vormen van catechese, geloofsverdieping en voorbereiding op de sacramenten. Wanneer ouders langskomen in de parochie voor het doopsel van hun kind of voor diens catechesetraject, of wanneer verloofden komen met het oog op hun huwelijksviering, kunnen we er niet zoals vroeger van uitgaan dat zij reeds vertrouwd zijn met het geloof. Dit vormt juist de gelegenheid om hen een weg van groei in het geloof en in het christelijk leven aan te bieden. En waarom zouden we ouders niet sterker betrekken bij de catechese van hun kind of henzelf een pad van geloofsverdieping voorstellen?

De weg die catechumenen afleggen kan op deze wijze inspirerend zijn voor andere vormen van catechese en voorbereiding op sacramenten. Zo is er tijd nodig om binnengeleid te worden en te kunnen groeien in geloof. Net als bij het leren van een taal vraagt geloofsinitiatie tijd: enkele lessen volstaan niet, men moet zich erin onderdompelen, zich een nieuwe cultuur toeëigenen, steeds dezelfde uitdrukkingen herhalen opdat het 'eigen' taal kan worden.

De voorbije jaren werden nieuwe initiatieven genomen om de catechese als dusdanig te vernieuwen. Zo wordt bijvoorbeeld op verschillende plaatsen kindercatechese continu aangeboden, vanaf 6-7 jaar, gedurende vier jaar, tot aan de viering van het vormsel en de eerste communie, en daarna verdergezet in leeftijdsgroepen. Het model van het catechumenaat vindt daarnaast zijn weerslag in de doopvoorbereiding, de huwelijksvoorbereiding en andere trajecten, steeds draaiend rond de drie pijlers van het Woord van God, gebed en dialoog. We zien daarvan al veel vruchten — vooral bij verloofden en gezinnen die door deze voorbereiding het geloof herontdekken of er zich meer in verdiepen.

Welke concrete getuigen van het evangelie zijn wij al tegengekomen?

Welke plaats geven wij in onze gemeenschappen aan de Schrift — niet alleen in de liturgie, maar ook in groepen en activiteiten?

Hoe kunnen wij ons laten inspireren door het catechumenaat van (jong)volwassenen om catechese en sacramentepastoraal te vernieuwen? In hoeverre is onze gemeenschap betrokken bij catechese en sacramentenvoorbereiding?

Hoe verkondigen we in de digitale wereld het evangelie? Hoe zouden we het er sterker kunnen verkondigen?

Gebed en de viering van de sacramenten

Ik heb reeds het belang onderstreept van het gebed en de eucharistie voor onze verankering in Jezus Christus. Tegelijk zijn beiden ook toegangswegen om Christus te kunnen ontmoeten. Zo begon voor veel catechumenen hun geloofsweg met meer toelag op het gebed. Voor vele gelovigen is het persoonlijke gebed een teken én bron van verbondenheid met Jezus Christus, Hij aan wie wij onze zorgen mogen toevertrouwen en op wiens troost wij mogen rekenen.

Onze Vader

Het tweede gedeelte van het Onze Vader drukt onze vragen uit. Die raken het wezenlijke: brood om van te leven, vergeving om opnieuw te kunnen leven, bevrijding van alles wat ons van God verwijdert. Maar deze vragen staan niet los van het eerste deel. Jezus brengt ons immers in dit gebed eerst binnen in de dynamiek van de intimiteit met zijn Vader, die in de hemel is en toch zo nabij, die samen met ons zijn Rijk wil opbouwen waar zijn wil volkomen wordt beleefd. Jezus leerde dit gebed aan zijn leerlingen en dus ook aan ons. Door het te bidden, verdiepen wij onze verankering in Christus en treden we in ontmoeting met Hem.

Eucharistie

In de eucharistie bidden wij het Onze Vader vlak voordat we Jezus Christus ontvangen in zijn Lichaam en Bloed. Naast de ontmoeting met Hem in de armen, in de liefde voor onze naasten en in de lezing van het evangelie, is de ontmoeting met Jezus in de eucharistie essentieel en onvervangbaar. In de eucharistie vieren wij de kern van het christelijk leven — bron en hoogtepunt ervan (cf. Vaticanum II, *Lumen gentium*, 11). Vanuit haar worden wij gezonden. De heilige Augustinus van Hippo formuleerde het als een oproep en zending aan elke gelovige die de communie ontvangt: “Word wat je ontvangt.” Deze woorden gelden ook voor de kerk, zowel als geheel als in al haar onderdelen (cf. 1 Kor. 12,12).

De sacramenten van verzoening en ziekenzalving

Leven en christen-zijn raken elkaar op bijzondere wijze in het sacrament van de verzoening en dat van de ziekenzalving. Hoezeer hebben mensen nood aan nabijheid wanneer het leven pijn doet, zowel in onze verhouding met anderen als fysiek of geestelijk wanneer we geconfronteerd worden met ziekte en lijden. Sta me toe een warm pleidooi te houden voor beide sacramenten, aangepast aan de persoon, de gemeenschap, de omstandigheid. Jezus Christus laat zich, naast de eucharistie, bij uitstek ontmoeten via het sacrament van de verzoening en dat van de ziekenzalving. Zij nemen een bijzondere plaats in in de school van het gebed en de sacramenten.

Scholen van gebed

We ontmoeten Christus in het gebed, persoonlijk en als gemeenschap, vooral in de eucharistie. Zit hier geen oproep in om van onze gemeenschappen ware scholen van gebed te maken? Niet alleen via bijzondere initiatieven om mensen binnen te leiden in het gebed, maar ook door het gebed zelf de plaats te geven die het toekomt in onze activiteiten, vergaderingen en groepen. Waar het mogelijk is, kan onze manier van bidden worden uitgebreid met gebedsdiensten uit het universele getijdengebed (morgen-, middag-, avondgebed), eucharistische aanbidding, rozenkrans... Op dat vlak kunnen religieuze gemeenschappen ons veel leren. Niet alleen een verblijf in een gemeenschap of klooster, maar ook de mogelijke aanwezigheid van kloosterlingen – zusters en broeders – in onze samenkomsten en parochies kunnen een grote stimulans zijn voor ons gebedsleven.

Het is belangrijk om andere vormen van gebed dan de eucharistie te ontdekken. Zo is het mogelijk om heel eenvoudig in familieverband te bidden, voor de maaltijd of voor het slapengaan. Ik denk ook aan de gebedsmomenten die worden georganiseerd in scholen, jeugdbewegingen, rusthuizen... Naast de viering van de eucharistie bestaan er zoveel manieren om naar het Woord van God te luisteren, het eer aan te doen en God onze gebedsintenties toe te vertrouwen voor onze dierbaren en voor alle mannen en vrouwen van deze tijd en wereld, in het bijzonder degenen die lijden. Daar ligt een grote rijkdom die verder ontwikkeld kan worden.

Laten we niet vergeten dat wanneer de gemeenschap samenkomt om te vieren, zij ook aan evangelisatie doet. Sommigen vragen vandaag het doopsel aan of keren terug naar het geloof omdat zij ooit een kerk binnenstapten en door de liturgie geraakt werden. Laat ons dus werken aan goed verzorgde liturgievieringen. Laat ons bovendien aandacht hebben voor wie bij ons 'langskomt': mensen van dichtbij of veraf, degenen die in onze kerken binnenkomen bij een eerste communie of een uitvaart. Geloof vooral niet dat het door de lengte van onze woorden zal zijn dat we de harten van mensen kunnen raken. We mogen in de liturgie de kracht niet onderschatten van gebaren, rituelen en stilte. Laat ons in het bijzonder gastvrij en attent zijn voor gezinnen en jongeren, zeker in de eucharistie: een woorddienst voor kinderen of de dienstbaarheid als misdienaar, ze kunnen veel betekenen.

Uitvaartliturgie

De uitvaartliturgie getuigt van Jezus' nabijheid in tijden van afscheid en pijn. Aandacht voor het leven van de overledene en medeleven met de familie zijn belangrijk. Een uitvaart is tevens een bevoorrechte gelegenheid om de kern van ons geloof te verkondigen, het *kerygma*: in Jezus heeft God ons lief, en door het Paasgebeuren van zijn Zoon opent Hij voor ons de deur naar de hoop op eeuwig leven.

Begeleiden, onderscheiden en integreren

Vandaag worden we geconfronteerd met heel uiteenlopende vragen, die niet altijd kunnen leiden tot een sacramentele viering. Het is dan goed te herinneren dat er, naast de sacramenten, ook gebeden, zegeningen en andere tekenen van Gods liefdevolle nabijheid bestaan. Dit vraagt een aandachtig oor en onderscheidingsvermogen van de priester, waarbij drie woorden centraal staan: begeleiden, onderscheiden, integreren (paus Franciscus, *Amoris laetitia*, hoofdstuk 8).

Volksvroomheid

Tot slot verdient de volksvroomheid vermeld te worden omwille van haar belangrijke plaats in de verkondiging. Via bedevaarten, processies, kruiswegen en Maria- en heiligendevoties... maakt de volksvroomheid zichtbaar dat Jezus werkelijk mens is geworden en ons zoekt in onze concrete cultuur. Volksvroomheid biedt mensen een persoonlijke relatie met Christus. Met het nodige onderscheid en in trouw aan het evangelie verdient dit eenvoudige en nederige geloof alle ruimte.

Hoe kunnen wij van onze gemeenschappen scholen van gebed maken?

Welke zorg vraagt onze liturgie?

Hoe kunnen wij de verschillende vormen van volksvroomheid begeleiden en waarderen?

Synodaliteit en de erkenning van de charisma's

Als de huidige trend zich doorzet en het aantal catechumenen blijft toenemen, zullen we nóg beter begrijpen wat Jezus bedoelde: “De oogst is groot, maar er zijn weinig arbeiders” (Lc. 10,2). Niet alleen het aantal priesters neemt af, ook dat van religieuzen, pastorale medewerkers, catechisten, leden van kerkfabrieken, vrijwilligers...

Tegenover deze tendens roept de Heer ons op om te bidden tot de Meester van de oogst dat Hij arbeiders zendt. Dat is essentieel, ook met het oog op roepingen tot het priesterschap, het diaconaat en het godgewijd leven. Het blijft daarbij belangrijk om een roepingenpastoraal te ontwikkelen. De Heer blijft immers roepen — ook tot celibaat en godgewijd leven.

Charisma's

Elke specifieke roeping wortelt in de diepere roeping van het doopsel. Vanuit dit perspectief gaat het dus niet enkel om de noden te zien van onze gemeenschappen en van de kerk om de zending te kunnen vervullen, maar ook om de gaven en charisma's op te sporen die God schenkt in het licht van het evangelie, zowel aan vrouwen als aan mannen. Deze zijn talrijk: gastvrijheid, het bezoek van iemand, de begeleiding van catechumenen, voorgaan in het gebed... Onder de gaven onderscheidt Paulus ook die

van het leidinggeven (1 Kor. 12,28) — een gave die niet beperkt is tot de gewijde ambten (bisschop, priester, diaken). Het Tweede Vaticaans Concilie beklemtoonde dat het de Geest is die de kerk opbouwt en haar leidt dankzij de verscheidenheid van hiërarchische én charismatische gaven (*Lumen gentium*, 4).

Er is dus geen tegenstelling maar precies complementariteit tussen de gewijde ambtsdragers en de andere gedoopten. Het is daarbij vandaag van belang dat, willen we trouw blijven aan de zending van de kerk om het evangelie te verkondigen, we ons inspannen om deze gaven en charisma's te onderscheiden en ze naar waarde te schatten. De zending is immers niet toevertrouwd aan enkelen – de pastoor of enkele overtuigden – maar aan allen, vrouwen en mannen. Vooral in kleine gemeenschappen is het van groot belang om de charisma's te onderscheiden. Soms ontdekken we onverwachte bijzondere gaven bij mensen van wie we het niet hadden verwacht!

Wat het priesterschap betreft kunnen we een onderscheid overnemen dat de theoloog Christoph Theobald gebruikt, met name de overgang van het beeld van de *prêtre-pivot* naar de *prêtre-passeur*. Waar de *prêtre-pivot* staat voor de priester als spil van alles, die als het ware 'van bovenaf' allen en alles leidt en zich omringt met gelovigen, daar staat het beeld van de *prêtre-passeur* voor de priester die midden de geloofsgemeenschap al het mogelijke faciliteert en ondersteunt opdat allen binnen de gemeenschap hun eigen steentje ten volle kunnen bijdragen aan de zending van de lokale kerkgemeenschap, daarbij allen aanmoedigend om ieders gaven en charisma's tot vruchtbaarheid te doen komen ten dienste van allen (cf. het Tweede Vaticaans Concilie, *Presbyterorum Ordinis*, 6).² In dit geval wendt de priester zijn gezag aan om zich op het juiste moment naar de achtergrond te verschuiven en de gelovigen toe te laten te groeien in geloof en verantwoordelijkheid, terwijl hij overleg en synodaliteit bevordert en zelf niet meer overal tegelijk hoeft te zijn. Dit beeld van de *passeur* verzwakt het priesterschap geenszins — integendeel, het geeft hem de mogelijkheid zijn roeping als herder verder te ontplooien, met name in de begeleiding van gelovigen of in het voorgaan van de eucharistie.

De aanwending van de charisma's vereist ook aandacht in de vorming van de gedoopten tot 'leerling-missionarissen', met in de kern de nadruk op de Schrift, geloofsverdieping en het christelijk leven. Dat vergt een specifieke vorming tot christenen die verantwoordelijk en geëngageerd zijn in de samenleving. Samen met die vorming is de aandacht voor en begeleiding van de pastorale medewerkers een prioriteit.

Ten slotte, zoals Paulus ons leert in zijn eerste brief aan de Korintiërs: laten we niet vergeten dat er een gave is die alle andere overtreft, met name de liefde (cf. 1 Kor 13). Het is door de liefde die ons verbindt dat we getuigen van het Evangelie. Dat mensen, als ze ons zien, kunnen zeggen met de woorden van Tertullianus: "Zie hoe ze elkaar liefhebben!"

---

² Zie Christoph Theobald, *Urgences pastorales – Comprendre, partager, réformer*, Bayard, 2017, p. 330.

Synodaliteit

Zowel de gaven en charisma's als de inzet van alle gedoopten voor de zending van de kerk dagen ons uit om te groeien in de synodale geest. De fase van de implementatie van de synode over synodaliteit die we momenteel beleven, nodigt ons uit om nog meer met elkaar in dialoog te gaan dan we tot nu toe reeds deden en gezamenlijk te onderscheiden wat de Geest aan de kerk wil zeggen. Samen onderweg, luisterend naar de heilige Geest, ontdekken we de nieuwe wegen die zich voor ons openen. Veel meer dan een onderwerp onder andere mogelijke onderwerpen, is synodaliteit een stijl, een houding die we ons eigen moeten maken, een manier van gedeeld leiderschap ook, op alle niveaus binnen de kerk. Meer specifiek betreft het een missionaire stijl omdat synodaliteit geen ander doel wil dienen dan de verkondiging van het evangelie.

Synodaliteit is tevens een concrete manier om de gave van eenheid te beleven, zowel binnen onze gemeenschappen en de katholieke kerk als vanuit oecumenisch perspectief. Het gaat om de authenticiteit van onze verkondiging van het evangelie: "Laat hen allen één zijn, Vader — zoals U in Mij bent en Ik in U, laat hen zo ook in Ons zijn, opdat de wereld gelooft dat U Mij hebt gezonden" (Joh. 17,21).

Ik ben ervan overtuigd dat de uitdagingen die voor ons liggen, maar ook de onverwachte gebeurtenissen en verrassingen die het leven van de kerk voor ons in petto heeft, alleen kunnen worden tegemoet getreden vanuit deze synodale houding. Het is diezelfde synodale geest die reeds werkzaam was in de Handelingen van de Apostelen, met name toen het nodig was om te antwoorden op de vraag hoe de heidenen in de gemeenschap ontvangen moesten worden. Deze synodaliteit, beleefd in een geest van gemeenschap, maakt het mogelijk om creatieve oplossingen te zoeken voor de uitdagingen die zich voordoen. Ik nodig u daarom uit de initiatieven die in de toekomst worden genomen om deze synodale geest verder te implementeren, met open armen te willen verwelkomen.

Zijn we attent op de ontvangst van de diversiteit van charisma's in onze gemeenschappen?

Bevorderen we de dienstambten en roepingen?

Geven we aandacht aan eenheid in onze gemeenschappen, in onze eenheden of pastorale zones?

Leven we in broederlijkheid met christenen van andere kerken en gemeenschappen?

Zien we concrete behoeften en mogelijkheden voor de opleiding van 'leerling-missionarissen'?

Welke stappen moeten we zetten om te groeien in een synodale houding?

V. Vandaag aan de kerk bouwen

Aan het einde van dit werkdocument kunnen we ons de vraag stellen: wat behoort in de kerk nu wél en wat niet tot de evangelisatie? Het antwoord luidt: alles. De kerk is immers in al haar dimensies missionair. De kerk doet niet aan missie, ze is missie. Het is haar reden van bestaan. Gastvrijheid, interreligieuze dialoog, liefde voor de armen, getuigenis, verkondiging van het evangelie, liturgie, gaven en charisma's, ambten, het bestuur in de kerk... Alles staat in dienst van de verkondiging van het evangelie. Dat behoort tot de eigenheid van de kerk — de kerk die volgens het Concilie *“in Christus als het ware het sacrament is – dit wil zeggen het teken en het instrument – van de innige vereniging met God en van de eenheid van de volledige mensheid”* (*Lumen gentium*, 1). Een sacrament is een zichtbaar en werkzaam teken van Gods genade en liefde. De kerk bestaat dus niet voor zichzelf, maar om teken te zijn van Gods liefde midden in de wereld (cf. Vaticanum II, *Gaudium et spes*, 45). Zelfs wanneer zij klein en nederig is: als de kerk authentiek is en trouw blijft aan haar zending om het evangelie te verkondigen, is zij dit teken van Gods liefde.

De trouw aan deze zending vormt het eerste criterium om na te denken over de toekomst van onze kerk en haar structuren. Over deze structuren is in dit werkdocument niet gesproken. Niet dat dit onbelangrijk zou zijn, maar omdat de prioriteit die aan de verkondiging van het evangelie wordt gegeven het criterium moet blijven om de keuzes en richtingen te onderscheiden. Dat is soms moeilijk. We moeten immers afscheid nemen van bepaalde activiteiten en van het feit dat we overal aanwezig willen zijn. Maar we kunnen geen afscheid nemen van de vreugde van het evangelie en van de verkondiging ervan!

Ik moedig dus de versterking of de oprichting aan van pastorale eenheden of zones in onze drie territoriale vicariaten, met in gedachten, voor hun ontwikkeling, de bakens van een missionaire pastoraal zoals die hier geschetst werden. Deze eenheden of zones moeten er immers voor zorgen dat de opdrachten van naastenliefde, verkondiging en liturgie daadwerkelijk ter plaatse worden verzekerd. Met het oog op deze missionaire doelstelling zal een synodaal proces helpen alle nodige veranderingen te beleven, precies door de roepstem van de Geest te onderscheiden.

De missionaire bekering van onze gemeenschappen gebeurt echter niet op één dag. Ook al heeft de zending betrekking op alle aspecten van het leven van een pastorale eenheid of zone, men moet ook in staat zijn om prioriteiten te stellen. Het belangrijkste is daarom om zich te engageren in een proces van bekering en onderscheiding in plaats van vast te blijven zitten in een ruimte en een structuur uit het verleden: *“Tijd gaat boven ruimte”* (*Evangelii gaudium*, 222). Dit principe zal ons helpen om niet naar onmiddellijke resultaten te streven, maar om op de lange termijn te werken. Net als in de tijd van de apostelen moeten we ons ook vandaag laten verrassen door gebeurtenissen en de werkingskracht van de Geest. Want deze opent nieuwe horizonten en laat ons wegen nemen die we ons niet hadden voorgesteld.

Het is in het vertrouwen in wat de Geest verricht en de verrassingen die Hij nog in petto heeft voor onze kerk in Mechelen-Brussel dat ik u aanmoedig om resoluut de weg van deze missionaire dynamiek te bewandelen. Heilige vrouwen en mannen, zo trouw aan de zending die Jezus zijn kerk toevertrouwde, gaan ons voor op deze weg. Daar hebben zij de vreugde gevonden, de vreugde van het evangelie.

Deze vreugde was ook die van Sint Romuldus, patroon en verkondiger van het bisdom. Laat ons op zijn voorspraak aan de Heer onze zending toevertrouwen om vreugdevol het evangelie te verkondigen aan onze tijdgenoten:

Heilige Rumoldus

trouwe dienaar van Christus,
gij hebt ons als eerste het geloof gebracht
en als bisschop het volk geleid met wijsheid en liefde.
Uw marteldood getuigt van uw diepe trouw aan de Heer.

Help ons, naar uw voorbeeld,
het evangelie met vreugde te verkondigen
in wat we zeggen én doen.

Zegen alle leken, religieuzen, diakens en priesters
die met hart en ziel zorg dragen voor de mensen.

Bewaar de hoop in onze kerk,
en schenk ons door een oprechte broederlijkheid
de gave van ware eenheid.

Heilige Rumoldus, patroon van ons aartsbisdom,
bid voor ons.

Amen.